

Азъ се завърнихъ въ Търново. Попскахъ изяснение отъ двамата българи *аззи* за некоректното имъ поведение сръщо мене, тѣ посмѣнкахъ, че не разбиратъ, какъ е могло това така да стане; понятно, тѣ неискаха, нито имъ понасяше да признажатъ, че нето имъ се обаждаше за какво удрятъ *мю-хюримъ си*... А съ владиката Григория дори избѣгвахъ вече да се сръщамъ.

Но, не се напустахъ отъ намѣрението си.

Отъ врѣмето на Парижкия трактатъ въ 1856, годинитѣ една слѣдъ друга се измѣнавахъ, безъ да се вижда нето знакъ за нѣкакво изпълнение на прогласенитѣ реформи отъ султанския *хати-хумаюнъ*, това отроче на Крѣмската война, коварно порождение на дипломатитѣ отъ европ. коалиция, издаденъ доброволно ужъ за подобрѣнието участъта на християнскитѣ народи въ турската империя. Врѣмето течеше, безъ да се взематъ никакви, абсолютно никакви мѣрки въ тая смислъ. Напротивъ. Страданията на тия подвластни народи — не е думата само за българитѣ — се уголѣмявахъ. *Раята* страдаше, и материално, и морално. Подкачихъ се тайнитѣ оплаквания на християнитѣ, естествено, къмъ обявената имъ покровителка сръщо турското управление, и тия оплаквания, подавани чрѣзъ консулитѣ, намѣрихъ отзивъ.¹⁾ Руссия, на основание на много и отъ разни мѣста такива вѣрни свѣдѣния за положението на *раята* въ Турция, подаде нота на В. Порта и ѝ науми, че е вече врѣме тая послѣдната да се занимае по-сериозно съ въвеждането въ държавата на реформитѣ, доброволно дадени отъ Султана и гарантирани отъ единъ международенъ трактатъ. Сирийскитѣ кланета и звѣрства, извършени въ Дамаскъ и околноститѣ му отъ дивитѣ бедуни и отъ

¹⁾ Съ парични улеснения отъ мене, единъ пѣргавъ момъкъ, Павелъ Каланджиевъ отъ с. Лѣсковецъ (търновско), стѣмки едно пълно и вѣрно изложение на турскитѣ притѣснения въ търновската *кааза*, което и скрѣпено съ нѣколко стотини подписи отъ селата, прѣзъ августъ 1859 занесе и лично прѣдаде на руския консулъ въ Одринъ, г-нъ Ступинъ, ако помнѣхъ добрѣ. Поменатия П. Каланджиевъ, заподозрѣнъ отъ селитѣ по тѣзи негови скитания, трѣбваше да написте България, и до освободителната война той живѣ въ Бессарабия — въ Кишиневъ, при брата си Ивана Степан. Иванова, а слѣдъ войната се установи въ Варна. Въ врѣмето на *террора*, стамболовщината го прогони и когато на 1889 г., боленъ отъ охтика, бѣше се завържалъ да подиша отечественния въздухъ въ България, за която толкова бѣ се трудилъ, и въ политическо, и въ литературно поле, — той има издадени нѣколко учебници — та дойде да види столицата ѝ, бѣ вдигнатъ и испратенъ задъ граница — въ Цариградъ. Умиръше вече, когато диктаторската власть въ България му разрѣши да остави коститѣ си при семейството си — въ Варна, жертва още една на тиранския режимъ. Богъ да го прости.